

2016-12-20
S2011/08293/FST
S2016/07874/FST (delvis)

Socialdepartementet

Barnombudsmannen
Box 22106
104 22 STOCKHOLM

Uppdrag att stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i kommuners och landstings verksamheter

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Barnombudsmannen att under perioden 2017–2019 stödja kommuner och landsting i arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter inom centrala verksamhetsområden. I uppdraget ingår att

- kartlägga kommuners och landstings behov av stöd rörande tillämpningen av barnkonventionen,
- erbjuda stöd till kommuner och landsting rörande ändamålsenlig vägledning, kunskap och kompetens avseende tolkning och tillämpning av barnets rättigheter,
- erbjuda stöd för utveckling av metoder och arbetsformer för tillämpning av barnets rättigheter inom verksamhetsområden för kommuner och landsting som berör barn,
- sprida lärande exempel avseende tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden, t.ex. om metoder och arbetsformer för att pröva barnets bästa och för att höra barn i beslutsprocesser,
- bidra till nätverksträffar och andra dialogforum på regional nivå för erfarenhetsutbyte mellan kommuner och landsting,
- erbjuda kommuner och landsting stöd vad gäller utvärdering av arbetet med att tillämpa barnets rättigheter, samt
- sammanställa och analysera resultatet av kommunernas och landstingens arbete.

Barnombudsmannens insatser ska bidra till utvecklingen av ett verksamhetsanpassat stöd. Vad gäller uppdragets genomförande ska Barnombudsmannen föra en dialog med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL),

särskilt berörda statliga myndigheter, inklusive länsstyrelserna, och organisationer från det civila samhället. I uppdraget bör hänsyn tas till det arbete som pågår inom ramen för den överenskommelse om mänskliga rättigheter som regeringen och SKL ingick i juni 2014 (A2014/2289/DISK). Även det arbete som pågår inom ramen för Länsstyrelsen i Dalarnas läns uppdrag att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för de mänskliga rättigheterna bör beaktas (A2014/1944/DISK). Ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i arbetet.

Barnombudsmannen får för genomförandet av uppdraget använda högst 5 000 000 kronor från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 5:2 Insatser för att förverkliga konventionen om barnets rättigheter i Sverige, anslagsposten 2 Del till Kammarkollegiet. Kostnaderna ska belasta det under utgiftsområde 9 Barnrättspolitik uppförda anslaget 5:2 Barnets rättigheter efter regeringsbeslut. Barnombudsmannen ska rekvirera medlen för 2017 från Kammarkollegiet senast den 1 december 2017. Medel för 2017 som inte använts för avsett ändamål ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 30 mars 2018. Regeringskansliet ska löpande hållas informerat om arbetets fortskridande. Uppdraget ska redovisas, inklusive en ekonomisk redovisning, senast den 30 mars 2020. Rekvisition, redovisning och eventuell återbetalning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Artikel 42 i barnkonventionen anger konventionsstatens skyldighet att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra barnkonventionens bestämmelser allmänt kända. Vikten av insatser för att stärka kunskapen om barnkonventionen betonas i den av riksdagen antagna strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232). Här konstateras bl.a. att kunskap om barnets rättigheter och vad dessa rättigheter innebär i praktiken är en grundförutsättning för att leva upp till åtagandena enligt barnkonventionen. Beslutsfattare och de yrkesgrupper vars arbete rör barn behöver ha kunskap om vilka rättigheter barn har, om hur rättigheterna kommer till uttryck i svensk lagstiftning och om hur dessa på bästa sätt kan omsättas i deras respektive verksamheter.

Barnombudsmannen har uppmärksammat regeringen på olika utvecklingsområden vad gäller kunskapen om barnets rättigheter. Enligt myndigheten handlar det bland annat om att öka kunskapen om barnets rättigheter bland

olika yrkesgrupper och att utveckla arbetsformer som är inkluderande för barn (se t.ex. myndighetens årsredovisning 2015). Länsstyrelsen i Jönköpings län har inom ramarna för ett regeringsuppdrag (S2014/1697/FST) rapporterat att det finns behov av kompetensutvecklingsstöd, samordning, praktisk tillämpning och uppföljning när det gäller arbetet med att förverkliga barnets rättigheter i kommuner och landsting (Barnrättsperspektivet i regional och lokal samhällsstyrning, meddelande nr. 2014:31). Beslutsfattare och yrkesverksamma behöver bl.a. utveckla sin kunskap om barns levnadsvillkor, om hur barnets rättigheter kan omsättas i beslut och åtgärder samt om hur beslut och åtgärder kan följas upp ur ett barnrättsperspektiv.

I Barnrättighetsutredningens betänkande Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19) konstateras brister i tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden. En orsak till sådana brister är enligt utredningen otillräcklig kunskap om barnets rättigheter, särskilt hur de ska realiseras i rättstillämpningen. I utredningens betänkande föreslås därför att regeringen under en treårsperiod genomför ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen bland yrkesgrupper som arbetar i både statliga och kommunala myndigheter.

Insatserna bör syfta till att ge kunskap och kompetens om vad barnkonventionen och ett barnrättsperspektiv innebär i praktiken, i förhållande till den egna verksamheten. Det bör även ingå att sprida kunskap om metoder för att lyssna på barn och inhämta barns åsikter samt vad barnets bästa som ett tillvägagångssätt innebär. Kunskapslyftet bör enligt utredningen även bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte och till att skapa en samsyn kring tolkningen av barnets rättigheter utifrån barnrättskommitténs allmänna kommentarer.

Enligt utredningen bör i ett kunskapslyft ingå att Barnombudsmannen får i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser och bidra till spridning och användning av metoder för att stärka barnrättsperspektivet i både statliga och kommunala myndigheters rättstillämpning.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen avser att göra barnkonventionen till svensk lag. Erfarenheter från andra länder visar att en inkorporering av barnkonventionen i nationell lagstiftning aktualiserar frågor om hur barnets rättigheter kan och bör omsättas i praktiken av offentliga aktörer på nationell, regional och lokal

nivå. Regeringen avser därför att genomföra ett kunskapslyft för barnets rättigheter i syfte att höja kompetensen om barnkonventionen bland kommuner och landsting.

Det är i kommuner och landsting som de flesta verksamheter som rör barn finns. Inom socialtjänst, utbildning och barnomsorg, fysisk planering, hälso- och sjukvård och kultur och fritid fattas beslut som har direkt inverkan på barns vardag och deras livssituation. Betydelsen av ett lokalt arbete för att säkerställa barnets rättigheter understryks även av FN:s barnrättskommitté som vid upprepade tillfällen uttryckt oro över de skillnader som kvarstår när det gäller genomförandet av barnkonventionen i kommuner och landsting, vilket leder till att barns tillgång till stöd och tjänster inte är likvärdig (se t.ex. CRC/C/SWE/CO/5).

I strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232) betonas att beslutsfattare och yrkesgrupper vars arbete berör barn behöver ha en gedigen kunskap om vilka rättigheter barn har, hur rättigheter kommer till uttryck i svensk lagstiftning och om hur dessa på bästa sätt kan omsättas i deras respektive verksamheter. Vikten av att säkerställa att aktörer inom offentlig verksamhet har kunskap om Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och vilka krav dessa innebär för den egna verksamheten betonas även i Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29).

En undersökning från Barnombudsmannen visar att det stora flertalet av politiker och höga tjänstemän inom kommuner, landsting och länsstyrelser anser att barnets rättigheter är en prioriterad fråga. Det framgår emellertid också, av samma undersökning, att hälften av de tillfrågade politikerna och tjänstemännen anser att deras organisation behöver kunskapsstöd i mycket stor eller ganska stor utsträckning när det gäller den praktiska tillämpningen av barnkonventionen (se rapporten Barnrättsperspektivet i regional och lokal samhällsstyrning, Länsstyrelsen i Jönköpings län, meddelande nr 2014:31).

Regeringen delar mot den bakgrunden Barnrättighetsutredningens bedömning att det finns behov av ett kunskapslyft för att öka barnrättsperspektivet och säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i verksamheten hos kommuner och landsting. Regeringen delar även utredningens bedömning att ett sådant kunskapslyft bör innehålla utbildnings- och kompetensinsatser om innehållet i och tolkningen av barnkonventionen och

om vad dessa instrument innebär i den praktiska verkligheten, i rättstillämpningen och beslutsfattandet för olika yrkesgrupper. Sådan kunskap och kompetens kan t.ex. handla om metoder för att stärka genomslaget för barnets rättigheter i beslutsprocesser, såsom användande av barnkonsekvensanalyser och metoder för att lyssna på barn och inhämta barns åsikter, samt vad barnets bästa som ett tillvägagångssätt innebär.

Som expertmyndighet inom barnrättsområdet har Barnombudsmannen långvarig erfarenhet av att stödja genomförande av barnets rättigheter på lokal och regionalnivå, t.ex. genom regeringsuppdraget Pejling och dialog (S2011/8293/FST). Myndigheten har den kunskap om den praktiska tillämpningen av barnets rättigheter som många kommuner och landsting efterfrågar. Mot den bakgrunden anser regeringen att Barnombudsmannen bör vara central aktör för ett kunskapslyft riktat mot kommuner och landsting.

Av remissvaren till Barnrättighetsutredningen bestående framgår att flertalet kommuner och landsting är positiva till ett kunskapslyft för barnets rättigheter. Flera kommuner och landsting påtalar emellertid i sina remissvar också vikten av ett sådant kunskapslyft är målgruppsanpassat och tar hänsyn till kommuners och landstings olika verksamhetsområden. Regeringen anser därför att Barnombudsmannen bör kartlägga kunskapsbehoven hos kommuner och landsting, inklusive genomföra en nulägesmätning av kommuners och landstings kunskaper om tillämpningen av barnkonventionen i syfte att möjliggöra utvärdering av kunskapslyftet.

För att kunna erbjuda ett sådant kunskapsstöd som efterfrågas bedömer regeringen att Barnombudsmannen under en treårsperiod behöver utökade resurser. På så sätt blir det möjligt för myndigheten att på ett fördjupat sätt stödja kommuner och landsting när det gäller att utveckla och sprida kunskap om metod och arbetsformer för tillämpningen av barnets rättigheter inom de verksamhetsområden som särskilt berör barn, t.ex. socialtjänst,

barnomsorg och utbildning, fysisk planering, kultur och fritid samt hälso- och sjukvård.

På regeringens vägnar

Åsa Regnér

Henrik Ingrid

Kopia till

Statsrådsberedningen
Finansdepartementet/BA/K/SFÖ/SKA
Kulturdepartementet/Disk
Utbildningsdepartementet/S
Socialdepartementet/FST/JÄM/FS
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Kammarkollegiet
Barnombudsmannen
Sveriges Kommuner och Landsting